

บทบาทของเฟซบุ๊กกับกลวิธีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ของคนรุ่นใหม่ ในปี 2563-2564

The role of Facebook and the new generation's political movement tactics, the year 2020-2021

วันที่ได้รับบทความ 16 พฤศจิกายน 2565 วันที่แก้ไขเสร็จ 2 มกราคม 2566

วันที่ตอบรับเผยแพร่ 13 มกราคม 2566

สุชาร์ตน์ สถาพรอนันท์

Sucharat Sathaporn-anon*

มานิช ชุ่มเมืองปัก**

Manoch Chummuangpak**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของเฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในช่วงปี พ.ศ.2563 – 2564 และ 2) ศึกษาวิธีการของคนรุ่นใหม่ในการใช้เฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาของเพจเฟซบุ๊กที่ใช้เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองจำนวน 3 เพจ และสัมภาษณ์ผู้ผลิตเนื้อหาในเพจเฟซบุ๊กหรือผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ (Online Influencer) และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและ

*นักศึกษาลัทธิสุตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อีเมล 635156070002@dpu.ac.th

*Graduate student of Communication Arts Program, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University,

**อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต อีเมล manoch.chk@dpu.ac.th

**Lecturer, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University

การเคลื่อนไหวภาคประชาชน รวมทั้งสิ้น 7 คน

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทเฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ปรากฏอยู่ 4 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทในฐานะช่องทางการสื่อสาร โดยมีลักษณะของการเป็นจุดศูนย์รวมของกลุ่มในการขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวทางการเมือง 2) บทบาทในฐานะพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มแต่ละกลุ่ม 3) บทบาทในฐานะบริบทพลสาธารณะโดยมีการเปิดประเด็นอ่อนไหวในสังคมไทยให้คนสามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกับคนที่มีแนวคิดเหมือนกันได้อย่างอิสระมากขึ้น และ 4) บทบาทในฐานะคลังจดหมายเหตุ (Archive) เพื่อบันทึก “ความจริง” ในการต่อสู้ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่

สำหรับกลวิธีของคนรุ่นใหม่ในการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองพบว่ามียอยู่ 5 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีด้านเนื้อหาในการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยมีการนำเสนอสารที่แข็งแรง ผ่านรูปแบบที่เหมาะสมแก่การรับรู้และแชร์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ มีการติดแฮชแท็ก มีการเชื่อมโยงวัฒนธรรมป๊อปและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการทำเนื้อหา 2) กลวิธีในการใช้ผู้มีอิทธิพล (Influencer) ของฝ่ายประชาธิปไตย ได้แก่ แกนนำการชุมนุม 3) กลวิธีในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้รับสารโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย 4) กลวิธีการสื่อสารแบบทันทีทันใด (real time) เพื่อ “จับตา” ฝ่ายตรงกันข้าม และ เตรียมตอบโต้การต่อสู้ของฝ่ายตรงข้าม หรือ ภาครัฐ

คำสำคัญ: การใช้สื่อเฟซบุ๊ก, การเคลื่อนไหวทางการเมือง, คนรุ่นใหม่,

Abstract

This qualitative research purposed to study 1) the role of Facebook in the political movement of the Thai young generation during 2020 to 2021 and 2) strategies of the young generation using Facebook

in the political movement during 2020 to 2021. Data collection included analysis of online contents of 3 politically active Facebook pages and interview with 7 key informants who were Facebook content creators or online influencers and experts in media and civil movement.

It was found that there were 4 roles of Facebook in the political movement which included 1) Facebook's role as a communication channel with a characteristic of the center of the group (Hub) in driving their political movement 2) Facebook's role as a space to display the identity of each group 3) Facebook's role as a public domain in sensitive issues in Thai society, allowing people to connect with like-minded people more freely and 4) Facebook's role as an archive to record "the truth" about the political struggle of the young generation.

Data also showed that there were 4 strategies of the young generation in using Facebook for their political movement. They included 1) Strategies Content in political movements by presenting a solid substance through a format suitable for recognition and sharing through social media channels. Has a hashtag 2) a strategy for using influencers of the Democratic Party, such as leaders of the assembly; 3) a process for creating audience participation by Using a variety of methods, 4) real-time communication tactics to keep an eye on opponents and prepare for a counter-attack.

Keywords: The Use of Facebook, Political Movement, Thai Young Generation

บทนำ

การตัดสินใจของศาลรัฐธรรมนูญให้ยุบพรรคคอนาคตใหม่ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 ได้ก่อให้เกิดกระแสความไม่พอใจต่อรัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารปี 2557 ประกอบกับสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัญหาการคอร์รัปชัน และการที่ผู้เห็นต่างทางการเมืองถูกคุกคามและทำร้าย ได้นำไปสู่กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาตามสถาบันต่างๆ ทั่วประเทศในเวลาต่อมา โดยการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2563 – 2564 นั้นมีทั้งมีกิจกรรมที่จัดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ และกิจกรรมที่ใช้การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ (ชลธิชา แจ่มเร็ว, 2563) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคดิจิทัลที่ไซเบอร์สเปซ มีบทบาทเป็นพื้นที่สำหรับการระดมทรัพยากรและการช่วงชิงวาทกรรมทางการเมือง คนรุ่นใหม่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางเข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง (Political process) การสำนึก (Awareness) และการเอาใจใส่ (Care) ในเรื่องราวสาธารณะ (Public issue) ส่งผลให้เกิดเป็นการเมืองเยาวชน (Youth politics) ที่เรียกร้องถึงเรื่องราวที่กระทบต่อชีวิตคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง และเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองในระดับชาติ (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2563) ในปี พ.ศ. 2563 มีปรากฏการณ์พลังนักศึกษาออกมาเรียกร้องทางการเมือง (มติชน, ออนไลน์) โดยมีการจัดม็อบในมหาวิทยาลัยใหญ่ ๆ ทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีการใช้แฮชแท็กและมีการเคลื่อนไหวผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก (Facebook page) รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ด้วย เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นตามสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในโลกออนไลน์ นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น และการแสดงจุดยืนร่วมกัน

คำว่าคนรุ่นใหม่ในงานวิจัยนี้ หมายถึง คนรุ่นใหม่ กำหนดอายุตั้งแต่ 15-24 ปี¹ ที่มีความสนใจเคลื่อนไหวทางการเมือง และเป็นกลุ่มวัยที่เกิดและเติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต (Digital Natives) คือความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมของสื่อออนไลน์และมีชีวิตวิถีใหม่อยู่กับสิ่งแวดล้อมทางดิจิทัล มีชีวิตในโลกกายภาพร่วมกับโลกไซเบอร์ (Cyber physical system) เป็นผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการใช้ชีวิต รวมไปถึงใช้เพื่อการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง และเป็นกลุ่มที่เกิดและเติบโตมาในบรรยากาศของการเมืองที่ไม่ปกติของประเทศไทย พบเห็นปัญหาทางการเมือง เช่น การรัฐประหาร ปัญหาการคอร์รัปชัน และวัฒนธรรมอำนาจนิยมที่ทำให้เกิดความ อยุติธรรมในสังคมตลอดมา ทำให้เป็นกลุ่มที่มีความสนใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงการเมือง ด้วยความหวังว่าจะทำให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้น

ความน่าสนใจของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ คือ ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของสังคมไทยที่อยู่ใต้ร่มรัฐประหารและประชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน ผู้ที่ต่อสู้ทางการเมืองฝ่ายประชาธิปไตยถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก กลุ่มที่เคลื่อนไหวทางการเมืองถูกควบคุมและคุกคามจากอำนาจรัฐ แต่เพจเฟซบุ๊กของกลุ่มเยาวชนหลาย ๆ เพจ กลับยังสามารถเคลื่อนไหวทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่องสามารถขยายเครือข่าย สามารถจัดกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ทั้งในโลกออนไลน์และตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพจเฟซบุ๊กที่มีเป้าหมายในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ และกลวิธีของคนรุ่นใหม่ในการใช้เฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2563 – 2564 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารออนไลน์และการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของกลุ่มคนที่เติบโตมากับเทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ โดยผลที่ได้จากการศึกษานี้ถือเป็นการเติม

¹ผู้วิจัยใช้นิยามของกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA)

เต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของปรากฏการณ์การชุมนุมทางการเมืองภายใต้ภูมิทัศน์สื่อในยุคดิจิทัลอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของเฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีของคนรุ่นใหม่ในการใช้เฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social movement)

ในการทำความเข้าใจกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 ผู้วิจัยได้ทบทวนขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เพื่อเข้าใจถึงการเคลื่อนไหวว่าเป็นการเรียกร้องของกลุ่มบุคคลหนึ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนเองปรารถนา เป็นการกระทำรวมหมู่ที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันทางสังคม อีกทั้งยังต้องการสร้างนิยามหรือความหมายชุดใหม่ให้กับประเด็นที่เคลื่อนไหวเรียกร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยามและความหมายของ “การเมือง” ให้กว้างไกลไปจากที่เป็นอยู่ แนวคิดนี้ปฏิเสธวิธีการที่ใช้ความรุนแรงและเป้าหมายของการต่อสู้เรียกร้องก็ไม่ใช่เพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่มุ่งต่อสู้กับระบบค่านิยมและต้องการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐและประชาชน (สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล, 2563) ในบริบทของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 สามารถจัดว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ได้ โดยเฉพาะรูปแบบการเคลื่อนไหวที่มีการ

สื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ และมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจ
ในโครงสร้างสังคมปัจจุบัน

แนวคิดการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมือง

สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางการเมืองในปัจจุบัน โดยเฉพาะการกำหนดระเบียบวาระสาธารณะ (Public agenda) แทนที่จะเป็นบทบาทของสื่อหลักเหมือนในยุคก่อน (นันทนา นันทวโรภาส, 2558, น. 119-120) ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมืองเพื่อให้เข้าใจถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ทั้งในมิติที่เป็นข้อดีและข้อด้อยหรือความเสี่ยงในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารทางการเมือง พบว่าการที่คนในปัจจุบันสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และมีอุปกรณ์การสื่อสารและสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นมากมายทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและเลือกรับข่าวสารการเมืองโดยไม่ต้องรอการนำเสนอจากสื่อมวลชน (พิจิตรา สีคโมไต้, 2561; ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ, 2562) เสนอว่ายุทธวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองของขบวนการนักศึกษาไทยมีการปรับเปลี่ยนโดยสัมพันธ์กับสื่อสังคมออนไลน์ คือ 1) การลดความสำคัญของการใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือหลักในการเคลื่อนไหว แต่หันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น โดยมีความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวแปรสำคัญ ที่ทำให้การเคลื่อนไหวประสบความสำเร็จ 2) เน้นการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มากกว่าการระดมมวลชนเพื่อสนับสนุนขบวนการภาคประชาชนในการต่อรองแย้งชิงอำนาจรัฐ และ 3) ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อประสานงานเพื่อกำหนดการเคลื่อนไหวภายในขบวนการ อย่างไรก็ดี แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ดูจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่ก็มีข้อถกเถียงอีกด้าน ได้แก่ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางต่าง ๆ อาจสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ไม่มากนัก ไม่ตรงพล้งเทากับการประท้วงบนท้องถนน นอกจากนั้น ธนศักดิ์ สายจำปา (2559) เสนอว่าการมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์อาจนำไปสู่การ

ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดได้ ซึ่งส่งผลต่อการไตร่ตรองและการตัดสินใจต่อการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหว ตลอดจนอาจมีการสร้างข่าวปลอม การละเมิดสิทธิของผู้อื่น การลดทอนความเป็นมนุษย์ และสร้างความเกลียดชัง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นที่น่ากังวลในการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ การสื่อสารในพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ยังมีปรากฏการณ์ห้องแห่งเสียงสะท้อน (Echo chamber) ที่ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้รับรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเฉพาะกับผู้ที่มีความเห็นทางความคิด ความเชื่อ หรืออคติที่สอดคล้องกับตนเอง ทำให้ได้ยินแต่เสียงแบบที่ตนคิดหรือเชื่อตอบโต้สะท้อนกันไปมา กลบเสียงที่แตกต่างหรือไม่พื้นที่ให้เสียงที่แตกต่างสามารถเข้ามาได้ ภาวะห้องแห่งเสียงสะท้อนทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มแบ่งขั้ว สามารถพัฒนาไปสู่พฤติกรรมสุดโต่งและความแตกแยกของคนในสังคมได้ และอาจเป็นภาวะคุกคามที่สำคัญสำหรับเสรีภาพในการแสดงออกและประชาธิปไตย เพราะนำมาซึ่งเนื้อหาในสื่อออนไลน์ที่ไม่สมดุลและไม่เที่ยงธรรม ผู้รับเมื่อรับสารที่มีลักษณะดังกล่าวอย่างต่อเนื่องก็จะมโนคติในการรับรู้และกระบวนการคิด ไม่สามารถเกิดความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร ไม่เปิดกว้าง และไม่มีหลากหลายทางความคิด (Sunstein, 2007, อ้างใน พิงรอรอง รามสูต และคณะ, 2563)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับแนวคิดปริมณฑลสาธารณะ

บทบาทการเป็นปริมณฑลสาธารณะของสื่อสังคมออนไลน์ ตามแนวคิดของเจอร์เกน ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) ปริมณฑลสาธารณะ หมายถึง พื้นที่ที่คนเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาธารณะหรือประเด็นสาธารณะ ตามความคิดของฮาเบอร์มาสปริมณฑลสาธารณะเป็นพื้นที่ที่คนสื่อสารกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลและเปิดรับความเป็นตัวตนของกันและกัน ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ โดยที่ปลอดภัยจากอำนาจรัฐ อันนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนข้อมูล การอภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างอิสระ จนนำมาซึ่ง ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) ซึ่งเห็นร่วมกันหรือเจตจำนงร่วมของประชาชนต่อประเด็นสาธารณะ ซึ่งมักจะ

เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ เสนอความคิดเห็น/ทางออกต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ เป็นความพยายามที่จะควบคุมการใช้อำนาจของรัฐ (ชวิตรา ตันติมาลา, 2560; กุสุมา กุใหญ่, 2556) กล่าวหาว่า ความเห็นสาธารณะ (Public Opinion) เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการก่อตัวของพื้นที่สาธารณะ เมื่อเกิดความเห็นสาธารณะ (public opinion) ก็ย่อมต้องมีกระบวนการทำให้รัฐบาลสามารถรับรู้เจตจำนงของประชาชน และเข้าใจข้อเรียกร้องและความต้องการของประชาชน แล้วนำไปกำหนดนโยบายและดำเนินการให้สอดคล้องกับเจตจำนงและความต้องการของประชาชนนั้น ในขณะเดียวกัน ความเห็นสาธารณะยังเป็นเครื่องมือในการควบคุม ต่อบังคับ กัดดัน หรือตรวจสอบรัฐบาลของประชาชนได้ด้วย ความเห็นสาธารณะจึงเป็นกระบวนการย้อนกลับสารเพื่อปรับสมดุลในระบบการสื่อสารและระบบการเมืองและเป็นส่วนหนึ่งของระบบการตัดสินใจ นโยบาย (กุสุมา กุใหญ่, 2556) แต่เดิมสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลและมีบทบาทอย่างมากในพื้นที่สาธารณะด้วยความสามารถในการกระจายข้อมูล ข่าวสารและความคิดเห็นออกไปในวงกว้างผ่านเทคโนโลยี (กุสุมา กุใหญ่, 2556) แต่ในปัจจุบันสื่อสมัยใหม่ สื่อสังคมออนไลน์ มีบทบาทในการสร้างพื้นที่สาธารณะ สำหรับในประเทศไทยนั้น กฤษณ์ท แสหนวี (2557) ได้สรุปประเด็นนี้ไว้ในบทความเรื่อง “เครือข่ายสังคมออนไลน์: มุมมองใหม่ของพื้นที่สาธารณะและภาคประชาสังคม” ปัจจุบันเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึง และใช้เพื่อการแสดงออกความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ และเคลื่อนไหวทางการเมือง อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะบนสื่อสังคมออนไลน์ก็อาจจะยังผูกขาดอยู่กับชนชั้นกลาง เนื่องจากข้อจำกัดในการครอบครองและเข้าถึงเทคโนโลยีอยู่พอสมควร อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีแนวโน้มที่จะราคาถูกลง และ มีการกระจายตัวของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีออกไปในพื้นที่ห่างไกลมากขึ้น อาจจะช่วยทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ หรือ ก่อตัวพื้นที่สาธารณะในสื่อสังคมออนไลน์ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม พื้นที่สาธารณะบนพื้นที่กายภาพก็ยังคงมีความ

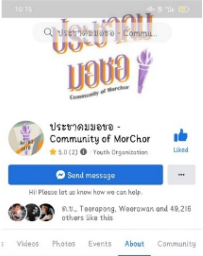
จำเป็น เพราะเป็นการแสดงพลังของประชาชนในการที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเจตจำนงของตนต่อประเด็นสาธารณะต่าง ๆ ไปสู่รัฐ นอกจากนี้ กฎynth แสนทวิ (2557) ยังเสนอว่ารัฐควรมีบทบาทในการเปิดพื้นที่สาธารณะให้มากขึ้น ส่งเสริมให้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการบริหารประเทศ เช่นเดียวกับงานวิจัยของรุฬหสวัตต์ ครองภูมินทร์ (2563) เรื่อง “ปริณทลสาธารณะกับการใช้ทวิตเตอร์เพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยของภาคประชาชน ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564” ได้เสนอว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ทวิตเตอร์ได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปริณทลสาธารณะ (Public Sphere) ที่มีความสำคัญในช่วงวิกฤตทางการเมืองของประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 ทวิตเตอร์จึงมีผลต่อปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนในสังคมโดยตรง และมีบทบาทที่สำคัญทางการเมืองในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้การเคลื่อนไหวทางการเมืองในโลกออนไลน์มีพลวัตอย่างมีนัยสำคัญที่คู่ขนานไปกับโลกแห่งความเป็นจริง เป็นพื้นที่ปริณทลที่แสดงให้เห็นมิติของพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนกับรัฐ เป็นเครื่องมือเพื่อการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงสังคมและมีอิทธิพลเชิงประจักษ์ของภาคประชาชน และมีความสำคัญยิ่งต่อบริบททางการเมืองไทยในปัจจุบัน โดยสื่อสังคมออนไลน์เป็นทั้งปริณทลสาธารณะในการแสดงการต่อต้านอำนาจรัฐของประชาชน โดยสามารถสร้างความหมายของการต่อต้านอำนาจรัฐอย่างชัดเจน เพื่อนำพาให้สังคมได้เข้าใจในจุดประสงค์ของการเคลื่อนไหวของต่อต้านมากยิ่งขึ้น เป็นปริณทลสาธารณะในการแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ทางการเมือง เกิดเป็นความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ความผูกพันที่มีเป้าหมายตรงกันของมวลชน ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการ ตลอดจนแสดงการเสียสละล้อเลียนทางการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ประชาชนสามารถวิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ท่ามกลางบริบททางการเมืองที่ประชาธิปไตย

ในปัจจุบัน การเคลื่อนไหวในพื้นที่ยังไม่ปลอดภัย และเปิดกว้าง ยังต้องเผชิญกับการคุกคามของอำนาจรัฐ สื่อสังคมออนไลน์จึงทำหน้าที่เป็นปริณิณทลสาธารณะที่มีแนวโน้มว่าประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้นเรื่อย ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบมีวัตถุประสงค์ ซึ่งพิจารณาจากเกณฑ์ความเข้มข้นของข้อมูล (Intensity) ในตัวอย่างที่เลือกมาศึกษา โดยเลือกเพจเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่มีคนรุ่นใหม่เป็นผู้ดูแลการสื่อสารของเพจ มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2 เพจ และต่างจังหวัด 1 เพจ มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างต่อเนื่องภายในช่วงปี พ.ศ.2563 และมีผู้ติดตามเพจปริมาณหลักหมื่นขึ้นไป การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบ การสื่อสารของเพจเฟซบุ๊กจำนวน 3 เพจ แบ่งเป็นเพจที่สื่อสารกับผู้รับสารในวงกว้างหรือระดับประเทศ 2 เพจ ได้แก่ เพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม และเพจศิลปปลดแอก และศึกษาเพจที่สื่อสารในระดับภูมิภาคหรือเฉพาะพื้นที่ 1 เพจ ได้แก่ เพจประชาคมมอช นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เป็นผู้ผลิตเนื้อหาในเพจเฟซบุ๊กหรือเป็นผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ (Online influencer) จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสื่อและการเคลื่อนไหวทางการเมือง จำนวน 2 คน การเก็บข้อมูล 2 แหล่งจะใช้ตอบคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ ซึ่งถือว่าการตรวจสอบความน่าเชื่อถือในเชิงข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้วยการนำข้อมูลการศึกษาเพจทั้ง 3 เพจมาใส่ตารางเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 1 รายละเอียดโดยสังเขปของเพจเฟซบุ๊กที่ศึกษา

เพจเฟซบุ๊กที่มีกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง	
เพจศิลปะปลดแอก ผู้ติดตาม 90,000 คน <u>ความน่าสนใจ</u> เป็นเครือข่ายคนทำงานศิลปะเพื่อการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ มีจุดยืนว่าศิลปะ วัฒนธรรม และประชาชน ควรมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก	 ศิลปะปลดแอก - FreeArts 90K followers · 141 following Follow Message
เพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ผู้ติดตาม 5.4 แสนคน <u>ความน่าสนใจ</u> เป็นเพจที่เป็นแกนนำในการปลุกกระแสแนวร่วมการชุมนุมที่มาจากกลุ่มนักศึกษา โดยใช้เครื่องมือที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นอาวุธสำคัญในการเคลื่อนไหวกดดันและต่อต้านรัฐบาล ถือเป็นช่องทางที่ทรงอิทธิพลทุกครั้งเมื่อถึงเวลานัดหมายการชุมนุมในแต่ละสถานที่	 แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม - United Front of Thammasat and Dem... ผู้ติดตาม 5.4 แสน คน · 176 คนกำลังติดตาม ส่งข้อความ กำลังติดตาม
เพจเฟซบุ๊กระดับภูมิภาค	
เพจประชาคมมอชอ ผู้ติดตาม 77,415 คน <u>ความน่าสนใจ</u> เป็นกลุ่มระดับภูมิภาคที่มีเครือข่ายและการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ค่อนข้างเข้มแข็ง และทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมมียุทธวิธีแบบม็อบดาวกระจายไปตามจุดต่าง ๆ ตามเชิงใหม่และใกล้เคียง	 ประชาคมมอชอ - Community of MorChor 6.1K · 747K members Send message All Please let us know how we can help. R.I. Teerapong, Weeraporn and 48,216 others like this Videos Photos Events About Community

ผลการวิจัย

จากการวิจัยบทบาทเฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ในช่วงปี พ.ศ.2563 – 2564 พบความสอดคล้องกันของข้อมูลที่ศึกษาจากเนื้อหาเพจ ในเพจทั้ง 3 เพจ และ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งในประเด็นบทบาทเฟซบุ๊ก และกลวิธีการเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านเพจเฟซบุ๊ก โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีลักษณะของการช่วยให้ผู้วิจัยทำความเข้าใจเนื้อหาที่ปรากฏบนเพจเฟซบุ๊กมากยิ่งขึ้น จากการวิจัยพบว่า

1. บทบาทเฟซบุ๊กในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564

จากการศึกษาพบว่า เฟซบุ๊กมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมือง 4 บทบาท ดังนี้

1.1 บทบาทเฟซบุ๊กในฐานะช่องทางการสื่อสาร (Channel) ในการเคลื่อนไหว ธารรงค์ทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ จากการศึกษาพบว่า เพจเฟซบุ๊กทั้ง 3 เพจมี เป้าหมายในการจัดตั้งเพื่อเป็นช่องทางออนไลน์ที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการเคลื่อนไหว ธารรงค์ทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่ทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้เพจเฟซบุ๊กในลักษณะของ การเป็น “จุดศูนย์รวม” (Hub) ในการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่ม รวมถึงการเคลื่อนไหวร่วมกับมวลชนที่ติดตามหรือมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย ลักษณะสำคัญของบทบาทการเป็นช่องทางการสื่อสารดังกล่าว ได้แก่ 1) การระดมมวลชนมาเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น การชุมนุมทางการเมืองตามพื้นที่ต่าง ๆ 2) การระดมทรัพยากรในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวทางการเมือง 3) การให้ข้อมูลข่าวสารต่อกลุ่มผู้ที่จะมาร่วมกิจกรรมการชุมนุมทางการเมือง 4) การเผยแพร่เนื้อหาจากการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองที่จัดในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นการสื่อสารข้อมูลข่าวสารจากการชุมนุมออกไปสู่สาธารณะให้กว้างขวางมากขึ้นกว่าเฉพาะในพื้นที่จัดงาน และ 5) การสื่อสารเพื่อต่อสู้กับการคุกคามและ

จำกัดเสรีภาพของภาครัฐและอำนาจเก่า โดยเฉพาะกรณีการจับกุมและดำเนินคดี แก่นำทางการเมือง และผู้เข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ตลอดจนตอบโต้ข่าวปลอม หรือการโจมตีจากฝ่ายตรงกันข้าม

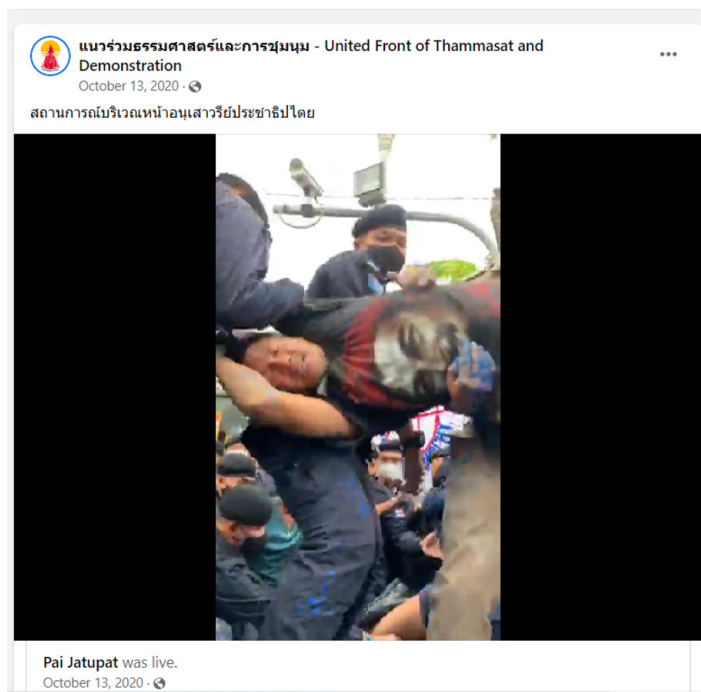
1.2 บทบาทเฟซบุ๊กในฐานะพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง เพลงทั้ง 3 เพลงที่ผู้วิจัยศึกษา มีการใช้การออกแบบศิลปะที่เฉพาะตัว สำหรับเพลงนั้น ๆ เพื่อสะท้อนเรื่องราวของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น กรณียของเพลงแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมมีการแสดงอัตลักษณ์ของเพลงที่อิงอยู่กับความเป็น “ธรรมศาสตร์” โดยเชื่อมโยงกับโดมธรรมศาสตร์และสีแดง-เหลือง สีประจำมหาวิทยาลัย ร่วมกับอัตลักษณ์ร่วมของขบวนการต่อสู้ฝ่ายประชาธิปไตย ได้แก่ การนำสัญลักษณ์การชูสามนิ้ว มารวมอยู่ในโลโก้ของเพลงด้วย

ภาพที่ 1 โลโก้กลุ่มแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมที่ใช้ในเพลง
(แหล่งที่มา เพลงเฟซบุ๊กแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)

1.3 บทบาทเฟซบุ๊กในฐานะปริณิณทลสาธารณะ พื้นที่ออนไลน์เป็นปริณิณทลสาธารณะที่เปิดพื้นที่การสนทนาในประเด็นใหม่ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ได้แก่ เรื่องการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ ต่อมาในเหตุการณ์ชุมนุมแฮร์ฟอดเตอร์ มีการเปิดประเด็นการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ที่ชัดเจนในกิจกรรมชุมนุมทางการเมือง และในการชุมนุมทางการเมืองครั้งต่อ ๆ มาของกลุ่มเคลื่อนไหวฝ่ายประชาธิปไตยก็มีการ “ดันเพดาน” คือ ขยายพื้นที่ปริณิณทลสาธารณะในเรื่องนี้ออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในพื้นที่การชุมนุมทางการเมืองและในสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งนี้ แม้ในปัจจุบันการชุมนุมทางการเมืองจะไม่ได้ถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเหมือนในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 แต่จากการสัมภาษณ์ภาสกร อินทุมาน (การสื่อสารระหว่างบุคคล, 4 กรกฎาคม, 2565) ทำให้ทราบมุมมองว่าเกิดความเปลี่ยนแปลงในการสื่อสารทางการเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การพูดคุยประเด็นปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ก็ยังคงเกิดขึ้นในเพจเฟซบุ๊ก รวมไปถึงสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ และในพื้นที่จริง เช่น กรณีการไม่ยื่นในโรงภาพยนตร์ หรือการพูดคุยประเด็นอ่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่อื่น ๆ ที่เดิมไม่มีการพูดคุยกัน เช่น ห้องเรียน

1.4 บทบาทเฟซบุ๊กในฐานะคลังจดหมายเหตุ (Archive) เพจเฟซบุ๊กมีบทบาทเป็นที่บันทึก “ความจริง” จากพื้นที่ที่เกิดขึ้นบนเส้นทางการต่อสู้ทางการเมือง โดยในอดีตนั้น การบันทึก “ความจริง” ของเหตุการณ์ในสังคมมักอยู่ในมือของฝ่ายรัฐหรือผู้มีอำนาจ แต่ปัจจุบัน สื่อออนไลน์เช่นเฟซบุ๊กได้กลายเป็นเครื่องมือของผู้คนที่มีความอำนาจน้อยกว่าในการบันทึก “ความจริง” จากฝั่งของตนเอง ซึ่งการบันทึกเหล่านี้สามารถใช้เป็นหลักฐานของการกระทำต่าง ๆ ในการชุมนุม โดยเฉพาะกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้ความรุนแรงเพื่อยุติการชุมนุม

ภาพที่ 2 การถ่ายทอดสดการจับตัวไผ่ ดาวดิน และเคลียร์พื้นที่บริเวณ
อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย วันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2563 โดยตำรวจอ้างว่า
ต้องการเคลียร์พื้นที่เพื่อขบวนเสด็จ
(แหล่งที่มา เพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)

2. กลวิธีของคนรุ่นใหม่ในการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเคลื่อนไหวทางการเมือง
จากการศึกษากลวิธีของคนรุ่นใหม่ในการใช้เฟซบุ๊กเพื่อการเคลื่อนไหว
ทางการเมืองภายใต้บริบททางการเมืองและอำนาจรัฐที่พยายามจะเข้ามาควบคุม
และจัดการพื้นที่การสื่อสารออนไลน์ พบว่าทั้ง 3 เพจ มีกลวิธีในการใช้เฟซบุ๊กทั้ง
สิ้น 4 กลวิธี ได้แก่

2.1 กลวิธีด้านเนื้อหา (Content) ในการเคลื่อนไหวทางการเมือง จากการศึกษาเนื้อหาของเพลงทั้ง 3 เพลงในช่วงเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง ปี พ.ศ. 2563 – 2564 พบว่าข้อความหลักในการสื่อสารของทั้ง 3 เพลงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เรียกร้องให้เกิดความเปลี่ยนแปลงตามข้อเรียกร้อง 3 ประเด็นที่คณะราษฎรเสนอ ได้แก่ 1) ประยุทธ์ จันทร์โอชา ต้องลาออก 2) ต้องร่างรัฐธรรมนูญใหม่ และ 3) ปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ โดยมุ่งระดมมวลชนมาร่วมกันต่อสู้เพื่อล้มเผด็จการ และเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นให้ได้โดยเพลงแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมจะเป็นเพลงหลักที่สื่อสารเนื้อหาในประเด็นการต่อสู้ทางการเมือง และการจัดกิจกรรมทางการเมือง เมืองระดับประเทศ ณ ส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร และเพลงศิลปะปลดแอกมีการนำเสนอเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศิลปินและศิลปะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นและกิจกรรมเดียวกัน ทางเพลงประชาคมมอชเองก็มีการสื่อสารเนื้อหาตามเพลงในส่วนกลางอย่างเพลงแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม รวมถึงเพลงอื่น ๆ เช่น เพลงคณะราษฎร เพลงเยาวชนปลดแอก เพื่อต่อสู้ทางการเมืองในประเด็นเดียวกัน

ดังตัวอย่างการชุมนุม #19กันยาทวงอำนาจคืนราษฎร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2563 เพลงแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมมีการสื่อสารเนื้อหาเพื่อระดมมวลชนมาร่วมชุมนุมเป็นระยะ ตั้งแต่การแถลงข่าวผ่านสื่อมวลชน และมีการถ่ายทอดสดผ่านเพจเฟซบุ๊ก และการโพสต์เนื้อหาที่มุ่งหมายในการดึงคนมามีส่วนร่วม เช่น การเปิดตัวผู้ปราศรัยที่จะขึ้นเวที ด้านของเพลงศิลปะปลดแอกมีการร้องให้คนทำงานศิลปะมาร่วมกันส่งเสียงต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยร่วมกัน เกิดการรวมตัวของศิลปินที่มีจุดยืนทางการเมืองเดียวกัน ส่งต่อมาจนถึงเวทีศิลปะปลดแอก ซึ่งเป็นเวทีย่อยในการชุมนุม 19 กันยา ทวงอำนาจคืนราษฎร ณ บริเวณหน้าศาลฎีกา ทางด้านเพลงประชาคมมอชก็มีการโพสต์เนื้อหาระดมมวลชนชาวเหนือและนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไปร่วมการชุมนุมครั้งนี้ด้วย โดยมีการแชร์โพสต์ของเพลงแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมเพื่อเชิญชวน และยังมีการประกาศหาถ

และขอการสนับสนุนเรื่องการเดินทางไปร่วมการประชุมที่กรุงเทพมหานครด้วย พร้อมกับการประกาศเรียกน้ำย่อยว่าหลังการประชุม 19 กันยา เชียงใหม่ก็จะมี การจัดการชุมนุมครั้งใหญ่ตามมาเช่นกัน

ทั้งนี้ เนื้อหาของทั้ง 3 เพจ มีลักษณะที่กระชับและถูกจัดการให้อยู่ใน รูปแบบที่เหมาะสมต่อการแชร์ออกไปทางช่องทางออนไลน์ในทุกช่องทาง โดยเฉพาะใน เฟซบุ๊กเท่านั้น เช่น การทำภาพในขนาดสี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งเมื่อแชร์ไปทางอินสตาแกรม ก็จะไม่ถูกตัดออก เป็นต้น นอกจากนี้ การใช้แฮชแท็กในการสื่อสารทำให้ ง่ายต่อการเข้าถึงเนื้อหา และแสดงความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันของผู้เคลื่อนไหว ทางการเมืองทุกคน โดยเฉพาะชื่อการประชุม จะเห็นได้ว่าการติดแฮชแท็กเพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการชุมนุมได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ยังมีจุด เด่นในการดึงวัฒนธรรมป๊อป เช่น การ์ตูน เพลง และหนัง เข้ามาใช้ในการจัด กิจกรรมการเคลื่อนไหว เช่น สัญลักษณ์ที่อยู่ในภาพยนตร์ฮอลลีวูดอย่างซูซาน นีว และการเลียนแบบชื่อแฮรี่ พอตเตอร์ ขณะเดียวกัน เพจประชาคมมอขอที่ กลุ่มเป้าหมายพูดภาษาเมือง อยู่ในวัฒนธรรมแบบล้านนา ก็มีการดึงวัฒนธรรม และภาษาพื้นถิ่นมาใช้ในเนื้อหาที่สื่อสาร สะท้อนถึงการพยายามทำความเข้าใจ ผู้รับสาร และเลือกใช้รูปแบบสัญลักษณ์ในการส่งสารที่ผู้รับสารสามารถเชื่อมโยง ได้ นอกจากนั้น จุดเด่นอีกประการหนึ่งในด้านเนื้อหา ก็คือ การใช้อารมณ์ขันเชิง เสียดสีในการสื่อสาร

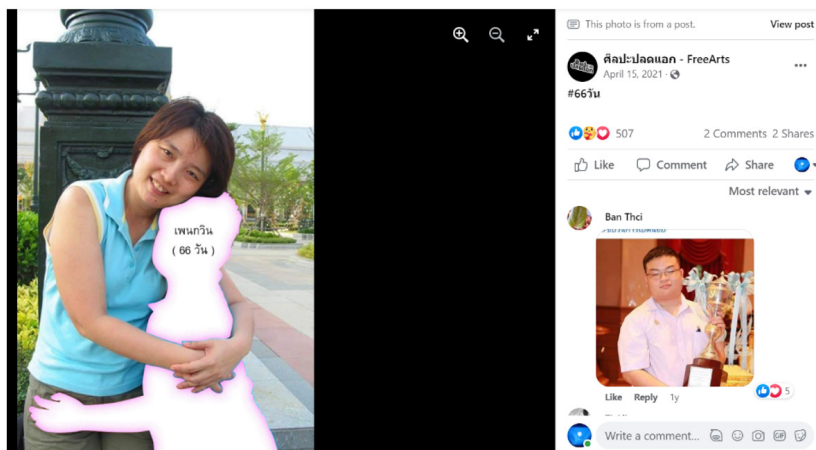
ภาพที่ 3 ตัวอย่างการนำวัฒนธรรมป๊อปมาใช้สื่อสาร โดยการใช้คำว่า “ละแม ละแม” ที่เป็นไวรัลในโลกอินเทอร์เน็ตมาสร้างคอนเทนต์เกี่ยวกับการชุมนุม (แหล่งที่มา เพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม)

ภาพที่ 4 การใช้คำเมืองในการสื่อสารเพื่อนัดหมายชุมนุม (แหล่งที่มา เพจประชาคมมอขอ)

2.2 กลวิธีในการใช้ผู้มีอิทธิพล (Influencer) ของฝ่ายประชาธิปไตย โดยสื่อสารเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแกนนำที่เป็นที่รู้จัก รวมทั้งการแชร์เนื้อหาจากเพชบุ๊กส่วนตัวของแกนนำแต่ละคน จากการศึกษาพบว่ากลวิธีในการใช้ผู้มีอิทธิพลของฝ่ายประชาธิปไตยได้รับการตอบรับที่ดีจากประชาชน เช่น ในการประท้วง #ทวงอำนาจคืนราษฎร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2563 เพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมได้มีการโพสต์ประชาสัมพันธ์กิจกรรม โดยมีโพสต์เปิดตัวผู้ปราศรัย 1 วันก่อนหน้าการชุมนุม โพสต์ดังกล่าวได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างยิ่ง โดยมีผู้แชร์โพสต์นี้ออกไปถึง 1,000 ครั้ง มีผู้กดเครื่องหมายโอโมจิ 6,831 ครั้ง และคอมเมนต์ถึง 313 คอมเมนต์ด้วยกัน (ข้อมูลเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2563) ในวันที่มีการชุมนุม ได้มีการถ่ายทอดสด โดยช่วงที่มีผู้ชมมากที่สุดคือช่วงที่มีการปราศรัยของ ไผ่ ดาวดิน เพนกวิน พริษฐ์ และแชมป์ ฉัตรชัย และการแสดงของ Rap Against Dictatorship โดยมีการเข้าชมประมาณ 123,000 ครั้ง มีคอมเมนต์ 1,573 คอมเมนต์ และการกดเครื่องหมายโอโมจิแสดงความรู้สึก 6,503 ครั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2563)

สำหรับกลวิธีใช้ผู้มีอิทธิพลนี้ยังเชื่อมโยงกับการทำแคมเปญการณรงค์เพื่อสนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้มีอิทธิพลเหล่านั้นให้ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดี เป็นการแสดงพลังปกป้องตัวแทนของกลุ่ม ซึ่งนอกจากตัวแคมเปญเองจะเป็นการสนับสนุนหรือช่วยเหลือแกนนำโดยตรงแล้ว ยังเป็นการสร้างกระแสการต่อสู้ทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เช่น แคมเปญนับวันที่แกนนำถูกคุมขัง ในเพลงศิลปะปลดแอก มีการนำเอารูปแกนนำตอนที่เป็เด็กกับครอบครัวมาโพสต์ แล้วนับวันที่พวกเขาไม่ได้อยู่กับครอบครัว ทำให้เกิดความสะเทือนอารมณ์อย่างยิ่ง และทำให้คนจดจำได้ว่ายังมีผู้เห็นต่างทางการเมืองที่ได้ไม่ได้รับความเป็นธรรม

ภาพที่ 5 โพสต์รูปเพนกวิ้นกับแม่ นับวันที่เพนกวิ้นถูกคุมขังวันที่ 66
(แหล่งที่มา เพจศิลปะปลดแอก)

2.3 กลวิธีในการสร้างการมีส่วนร่วม (Participation) ทุกเพจที่ศึกษามีกลวิธีที่ทำให้ผู้รับสารสามารถที่จะมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มากกว่าการฟังปราศรัยดังเช่นการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต โดยอาศัยข้อได้เปรียบจากเทคโนโลยีดิจิทัลและคุณสมบัติของสื่อออนไลน์ เอเลีย ฟอฟิ (การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน, 2565) ตัวแทนจากเพจศิลปะปลดแอกให้ข้อมูลว่าผู้จัดกิจกรรมในการเคลื่อนไหวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ต้องการให้ผู้เข้าร่วมได้มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วมได้หลากหลายรูปแบบ แม้จะไปร่วมการชุมนุมในพื้นที่ไม่ได้ กรณีที่น่าสนใจของการสร้างการมีส่วนร่วมทางเฟซบุ๊ก ได้แก่ กรณีหมุดคณะราษฎรที่มีการฝังใหม่ในการชุมนุม #ทวงอำนาจคืนราษฎร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2563 ที่นอกจากจะมีการจัดพิธีฝังหมุดคณะราษฎรจริง ณ ท้องสนามหลวงแล้ว ยังมีการแจกไฟล์ภาพสามมิติ (3D) ของหมุดคณะราษฎรเพื่อให้ประชาชนทั่วไปดาวน์โหลดเอาไปใช้เพื่อร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองได้ โดยสามารถเอาไฟล์หมุดดังกล่าวไปใช้ในการสร้างสรรค์เนื้อหาหรือ

สิ่งของต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง และในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2563 เมื่อหมุดคณะราษฎรหายไป ก็เกิดแคมเปญ #ปักหมุดไหนดี โดยเพจศิลปะปลดแอก ชวนศิลปินและประชาชนทำภาพตัดต่อเอาภาพหมุดไปแปะตามที่ต่าง ๆ กลายเป็นรูปเผยแพร่ไปทั่วอินเทอร์เน็ตในช่วงดังกล่าว

ภาพที่ 6 ตัวอย่างรูปในแคมเปญ #ปักหมุดไหนดี
(แหล่งที่มา เพจศิลปะปลดแอก)

2.4 กลวิธีการสื่อสารแบบทันทีทันใด (Real time) เพจเฟซบุ๊กทั้ง 3 เพจมีการสื่อสารแบบทันทีทันใดคือเกาะติดสถานการณ์เพื่อให้ผู้ติดตามได้มีส่วนร่วมกับการสถานการณ์ และเป็นการ “จับตา” ฝ่ายตรงกันข้ามและ เตรียมตอบโต้ต่อสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองในพื้นที่ที่จะมีการรายงานสถานการณ์ออกมาจากพื้นที่อย่างทันเหตุการณ์และต่อเนื่อง เพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุมจะมีความโดดเด่นในเรื่องการสื่อสารแบบทันทีทันใดอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในช่วงที่มีการเคลื่อนไหวเข้มข้นในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 มีการโพสต์เนื้อหาทุกวัน บางวันก็มีการโพสต์หลายครั้ง โดยเฉพาะวันที่

มีกิจกรรมการเคลื่อนไหวในพื้นที่ ก็จะมีการโพสต์เกี่ยวกับกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ เกิดขึ้นรายชั่วโมง โดยมีทั้งเนื้อหาที่ทำขึ้นเอง และเนื้อหาที่แชร์มาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วย การสื่อสารที่รวดเร็วและมีความถี่ในการโพสต์สูง ทำให้เกิดความหนาแน่น (Volume) ของปริมาณเนื้อหาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยในพื้นที่สื่อออนไลน์ จากการค้นหาแฮชแท็ก #ธรรมศาสตร์และการชุมนุม พบว่าเฉพาะในเฟซบุ๊ก มีการโพสต์เนื้อหาที่ติดแฮชแท็กดังกล่าว นับตั้งแต่เปิดเพจเมื่อกรกฎาคม พ.ศ. 2563 จนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึง 27,000 ครั้ง จากการศึกษาการโพสต์ในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมทางการเมือง โดยดูเฉพาะวันที่จัดกิจกรรม เช่นกรณีของการชุมนุม 19 กันยา ทวงอำนาจคืนราษฎร ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2563 ณ บริเวณท้องสนามหลวง พบว่าเพจมีการโพสต์ทั้งสิ้นถึง 34 ครั้งเพื่อนำเสนอกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยมีผู้เข้ามาแสดงความรู้สึก 56,314 ครั้ง คอมเมนต์ 1,397 ข้อความ และมีการแชร์มากถึง 41,230 ครั้ง (ข้อมูลเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2565)

กลวิธีการสื่อสารแบบทันทีทันใดนี้ ยังเป็นกลวิธีที่กลุ่มเคลื่อนไหวใช้รับมือและตอบโต้กับฝ่ายรัฐและฝ่ายการเมืองตรงข้ามด้วย กลวิธีการสื่อสารแบบทันทีทันใดทำให้เกิดการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนโฉมหน้าม็อบของประเทศไทยไปอย่างสิ้นเชิง ในเหตุการณ์ชุมนุมม็อบคณะราษฎร ณ แยกปทุมวัน เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งมีเคลื่อนไหวแบบไม่มีเวทีปราศรัย และเผชิญกับความพยายามที่จะควบคุมของทางภาครัฐอย่างหนักหน่วง ทำให้มีการประกาศให้มวลชนที่ออกมาชุมนุมติดตามการส่งสัญญาณทางเพจเฟซบุ๊ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจุดรวมตัว เส้นทางเคลื่อนขบวน ซึ่งก็ได้มีการประกาศเป็นช่วง ๆ ผ่านเพจแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม ผู้ที่ติดตามข่าวสารก็ช่วยกันแชร์ออกไปให้ถึงเพื่อนร่วมขบวนที่ออกมาชุมนุมด้วยกัน โดยหลังจากวันที่ 18 ตุลาคมเป็นต้นมา ในกิจกรรมการชุมนุมและเคลื่อนขบวนมีกลยุทธ์การสื่อสารที่เปลี่ยนไป คือ ปิดพื้นที่ที่ชุมนุมหรือเส้นทางเคลื่อนขบวนเป็นความลับ ไม่มีการประกาศเส้นทางเคลื่อนขบวนเหมือนก่อนหน้านี้ แต่จะใช้การประกาศเป็น

จุด ๆ ในเพจแบบทันทีทันใด โดยมวลชนก็ต้องติดตามการแจ้งข่าวจากเพจ แล้วเคลื่อนขบวนกันไปตามนั้น เพื่อไม่ให้ฝ่ายรัฐรับมือได้ทัน รวมถึงการรับข่าวสาร เช่น ข้อควรระวังในแต่ละช่วง การย้ายข้อเรียกร้อง ถ้อยคำที่ต้องการให้เปล่งเสียงในแต่ละช่วง ตลอดจนการย้ายการชุมนุมโดยสันติวิธีไม่ปะทะกับกลุ่มคนเสื้อเหลือง เป็นต้น ข่าวสารเหล่านี้เป็นการใช้การประกาศบนเพจ แทนการประกาศของแกนนำบนเวที ปราศรัยเหมือนที่เคยทำมาก่อนหน้านี้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัลในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 โดยคนในรุ่นนี้เป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในช่วงที่สังคมไทยมีการรัฐประหารอย่างต่อเนื่อง เติบโตมากับสังคมอำนาจนิยม และสัมผัสความได้เปรียบหรือการได้รับสิทธิพิเศษของผู้มีอำนาจในสังคมทุกระดับ สิ่งเหล่านี้ผลักดันให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากเกิดทัศนคติทางการเมืองที่ว่าประชาธิปไตยคือการปกครองที่จะทำให้คนได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน พวกเขามีลักษณะความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว (Active citizen) ใช้สื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของผู้ส่งสาร หรือผู้รับสาร

ยุคดิจิทัลนั้นทำให้การสื่อสารเปลี่ยนรูปแบบและเข้าถึงง่าย ประกอบกับสถานการณ์ทั่วโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและการเมือง ทำให้คนรุ่นใหม่ตั้งคำถามและวิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน การเคลื่อนไหวผ่านเพจเฟซบุ๊กของ 3 กลุ่ม ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 ที่ผู้วิจัยศึกษา เป็นกรณีตัวอย่างที่สะท้อนภาพการใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือและพื้นที่กลางในการสื่อสาร ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ทำให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเปลี่ยนสถานะได้ในบุคคลเดียวกัน ส่งผลให้เกิดการสื่อสารกระจายในวง

กว้างในเวลาอันรวดเร็ว เกิดการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มกันทางสังคมและความร่วมมือกันอย่างชัดเจน มีการสื่อสารทั้งในพื้นที่ออนไลน์และพื้นที่ทางกายภาพเพื่อสนับสนุนกันบนเป้าหมายเดียวกันในการเคลื่อนไหว อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ได้ยืนยันข้อค้นพบของ ชัยวัฒน์ พันธุ์สุวรรณ (2562) ที่ว่าในยุคของสื่อสังคมออนไลน์นี้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวสามารถบรรลุเป้าหมายและดึงดูดความสนใจและการมีส่วนร่วมจากผู้รับสารได้ นั่นหมายความว่า เฟซบุ๊กหรือสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นเพียงช่องทางที่เอื้อให้การสื่อสารทำได้ง่าย รวดเร็ว และสามารถกระจายไปในวงกว้างมากขึ้น แต่เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอที่ดี และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายก็ยังคงเป็นโจทย์ที่ต้องให้ความสำคัญ

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้ภูมิทัศน์สื่อใหม่ก็คือ แนวโน้มที่รัฐหรือกลุ่มผู้มีอำนาจในสังคมจะควบคุมเนื้อหาและทิศทางของการสื่อสารได้ยากขึ้น สอดคล้องกับชัยพงษ์ สำเนียง (2564) ที่เสนอว่าพื้นที่ออนไลน์มีความสำคัญและเป็นพื้นที่ใหม่ในการสื่อสารของคนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเข้ามาสร้างนิยามและความหมาย นำมาสู่การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองในสังคมไทยที่ทุกคนสามารถเป็นผู้กระทำการได้อย่างอิสระ สื่อออนไลน์เป็นเสมือนพื้นที่ที่ทำให้คนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันและมีจุดยืนเดียวกันสามารถเข้ามาปฏิสังสรรค์กันมากขึ้น โดยหลุดพ้นไปจากการควบคุมของรัฐอย่างที่เคยเป็นมาในยุคสื่อดั้งเดิม ซึ่งการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า เฟซบุ๊กเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ขบวนการเคลื่อนไหวใช้รับมือกับการจำกัดเสรีภาพและการคุกคามของรัฐต่อผู้เห็นต่าง โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่อาศัยทักษะการสื่อสารด้วยสื่อสังคมออนไลน์ อันเป็นสิ่งที่ภาครัฐหรือฝ่ายอำนาจเก่ายังไม่เท่าทันหรือไม่คล่องตัวมากเท่ากลุ่มเคลื่อนไหว จึงไม่สามารถเข้าปิดกั้นควบคุมทุกอย่างได้อย่างที่ตนต้องการ โดยเฉพาะการที่สื่อสังคมออนไลน์

นั้นมึลักษณะเนื้อหาที่เป็นการสร้างของผู้ใช้งาน (User-generated content) ก็ยังทำให้เกิดการแพร่กระจายที่เป็นไปอย่างไร้ทิศทาง และเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในปริมาณมาก ดังนั้น สื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่ประชาชนสามารถสื่อสารความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) และมีการใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการสื่อสาร เพื่อต่อรองกับอำนาจรัฐ ร่วมกับการเคลื่อนไหวในพื้นที่

ในกรณีของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่ศึกษาผ่านบทบาทเพจเฟซบุ๊กทั้ง 3 เพจ ทำให้เห็นว่า เพจเฟซบุ๊กเป็นปริณทลสาธารณะที่คนเข้ามาแสดงความคิดเห็นสาธารณะ เปิดพื้นที่ของการสื่อสารเจตจำนงของประชาชนจำนวนมากเกี่ยวกับประเด็นที่อ่อนไหว และไม่มีพื้นที่ในการพูดคุยในสังคมอย่างกว้างขวางมากเท่าในปัจจุบัน ได้แก่ ประเด็นการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ รัฐหรือผู้มีอำนาจไม่สามารถปฏิเสธการรับรู้ความคิดเห็นของสาธารณะในประเด็นดังกล่าวได้อีก อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานการณ์ทางการเมืองไทยที่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตย กระบวนการที่จะนำข้อเรียกร้องของประชาชนไปสู่การปฏิบัติจริง หรือแม้แต่กระบวนการรับฟังก็ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้น รัฐควรมีบทบาทในการเปิดพื้นที่สาธารณะให้มากขึ้น ส่งเสริมให้คนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการบริหารประเทศ (กฤษณ์ท แสนทวิ, 2557)

อย่างไรก็ดี แม้ในด้านหนึ่ง เฟซบุ๊กและสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ของการเปิดพื้นที่ในการแสดงออกของคนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มคนที่มีจุดยืนที่แตกต่างจากรัฐ ทำให้พวกเขามีพื้นที่ในการพูดและแสดงความคิดเห็นตามแนวทางของสังคมประชาธิปไตย แต่ในอีกด้าน การสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ก็มีจุดด้อยบางประเด็นที่ควรระมัดระวังเช่นกัน หนึ่งในนั้นก็คือ ภาวะของแห่งแห่งเสียงสะท้อน (Echo chamber) ดังเช่น

พิรงรอง รามสูต และคณะ (2563) ที่พบว่าการเกิดปริมณฑลการสื่อสารการเมืองออนไลน์กลุ่มคนรุ่นใหม่ทำให้เกิดการเปิดรับข้อมูล การสื่อสาร และรวมกลุ่มกับผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองไปในทางเดียวกัน และขณะเดียวกันก็เกิดการปฏิเสธความเห็นทางการเมืองที่ต่างชั่วคราวเมืองไปด้วยพร้อม ๆ กัน เกิดเป็นภาวะห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์ขึ้น เนื่องจากแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์และอุตสาหกรรมสื่อสังคมออนไลน์ มีการสร้างอัลกอริทึมเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ใช้งานที่ประมวลจากพฤติกรรมของผู้ใช้งาน สร้างเป็นสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับความโน้มเอียงของผู้ใช้งานแต่ละคน ทำให้โอกาสที่จะเจอข้อมูลหรือชุดความคิดที่ขัดแย้งกับผู้ติดตาม เมื่อประกอบกับกระแสทางอารมณ์ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองในบริบททางการเมืองของประเทศไทย ก็ทำให้มีการแสดงออกความคับข้องใจ ความโกรธ ซึ่งความโกรธก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองด้วยอารมณ์มากกว่าอุดมการณ์ ซึ่งอาจจะมีส่วนเสริมแรงของห้องแห่งเสียงสะท้อนในแง่ของการยืนยันความเชื่อของกลุ่มตน การตีความตามอคติทางอารมณ์ และการเลือกอภิปรายกับผู้ที่มีความเห็นเหมือนกันเท่านั้น ผู้วิจัยมองว่าในเชิงกลวิธีการต่อสู้ การเกิดห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์กลายเป็นสิ่งที่เสริมพลังให้มวลชนมีการเกาะเกี่ยวรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีพลังในการต่อสู้ทางการเมือง อย่างไรก็ตามนี้ก็น่าจะเป็นโจทย์สำคัญของกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้ดูแลเพจเฟซบุ๊กและสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ว่า จะทำอย่างไรที่จะสร้างสมดุลระหว่างจุดดีของสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถใช้เป็นพื้นที่สื่อสารและขับเคลื่อนทางการเมือง กับจุดด้อยในเรื่องการเกิดห้องแห่งเสียงสะท้อนที่อาจนำไปสู่การแบ่งกลุ่มแบ่งขั้วที่สุดโต่งในสังคม ดังนั้น การเกิดพื้นที่สาธารณะในสื่อสังคมออนไลน์อาจยังไม่เพียงพอที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมได้ดังที่กลุ่มเคลื่อนไหวคาดหวัง การเคลื่อนไหวในพื้นที่ยังคงจำเป็น รวมถึงอาจมีเหตุปัจจัยด้านบริบททางการเมืองที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตยตามอุดมคติ กล่าวคือ บางครั้งอาจยังไม่สามารถทำให้เกิดบรรยากาศที่ประชาชนสามารถสื่อสารความ

เห็นต่างที่จะสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นบนฐานปัญญาอันนำมาซึ่งความเห็นสาธารณะได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาปรากฏการณ์ในช่วงที่การเคลื่อนไหวทางการเมืองแผ่ลง โดยเฉพาะบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามาช่วยทำให้กระแสการต่อสู้ยังคงอยู่
2. ควรมีการศึกษาสื่อออนไลน์ของกลุ่มเคลื่อนไหวอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีที่ใช้ในการสื่อสาร รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ในการสื่อสารภายใต้ข้อจำกัดทางการเมืองของสังคมไทย
3. กรณีของห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์ ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อให้เกิดความตระหนัก และเกิดข้อเสนอแนะในการเตรียมรับมือกับผลกระทบทางลบจากความสุดโต่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่สื่อออนไลน์

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ท สแสนทวี. (2557). เครือข่ายสังคมออนไลน์: มุมมองใหม่ของพื้นที่สาธารณะและภาคประชาสังคม. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 2(2), 19-35. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/93070>
- กานต์ บุญศิริ. (2564). กลยุทธ์การใช้สื่อใหม่ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคอนาคตใหม่. <https://bitly.ws/TJoB>
- กุสุมา ภูใหญ่. (2556, 5 พฤษภาคม). *แนวคิดพื้นที่สาธารณะ*. <http://kusumakooyai.blogspot.com/2013/05/blog-post.html>

- ชยุตม์ พันธุ์สุวรรณ. (2562). *ขบวนการนักศึกษาหายไปไหน: การเปลี่ยนแปลงของขบวนการนักศึกษาไทยในช่วงความขัดแย้งทางการเมือง พ.ศ. 2549 – 2557* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. Library and Information Center. NIDAhttp://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2561/b205809.pdf?fbclid=IwAR312nFlrZv_1_dU5MldSuF3a6lra1RWl0OriM3ADHeP4CLGP1ya0DS75f8
- ชลธิชา แจ่มเร็ว. (2563, 18 มิถุนายน). *วิธีการต่อต้านโดยคนรุ่นใหม่ในโลกออนไลน์: ขบวนการนักศึกษาไทยกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในยุคโควิด*. Coconet. <https://coconet.social/2020/thailand-student-online-activism-mobfromhome/index.html>
- ชวิตรา ตันติมาลา. (2560). พื้นที่สาธารณะและการผลิตพื้นที่: ความหมายใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคม. *บรรณศาสตร์ มศว*, 10(1), 92-103. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jlis/article/view/9947/8439>
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2564). การเมืองดิจิทัล: การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองของคนกลุ่มใหม่ในโลกเสมือน. *วารสารพัฒนศาสตร์*, 4(2), 1-35. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/256499>
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). วิชาษา.
- ธนวรรต อุ่นพัฒนาศิลป์. (2561). *รูปแบบของเนื้อหาบนเฟซบุ๊กที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกดถูกใจของวัยรุ่นไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น]. ศูนย์วิทยบริการ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น. <http://library.tni.ac.th/thesis/upload/files/SME%202018/Tanawat%20Unpattanasin%20Thesis%20SME%202018.pdf>

- ชนศักดิ์ สายจำปา. (2559). สื่อสังคมออนไลน์กับการประท้วงรูปแบบใหม่: ประเด็นท้าทายทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคม. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*, 1(1), 77-95. 1-35.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). แมสมิเดีย.
- ปรากฏการณ์ ‘พล้นักศึกษา’ ทั่วประเทศ. (2563, 26 กุมภาพันธ์). *มติชนออนไลน์*. https://www.matichon.co.th/politics/news_2005103
- พาณิชย์ สดสี. (2561). *แนวทางการป้องกันและมาตรการควบคุมการเผยแพร่ข่าวเท็จในเฟซบุ๊ก* [งานวิจัย, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร]. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- พิจิตรา สีคาโมไต. (2561). *สื่อไทยในวิกฤต การเมืองเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีปั่นป่วน*. โครงการตำรา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2563, 4 สิงหาคม). การเมืองเยาวชนร่วมสมัย. *มติชนออนไลน์*. https://www.matichon.co.th/article/news_2291668
- พิรงรอง รามสูต, พิมลพรรณ ไชยนันท์, และ วิโรจน์ สุทธิสีมา. (2563). *ห้องแห่งเสียงสะท้อนออนไลน์กับผู้ออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562*. สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. https://elibrary.trf.or.th/project_content.asp?PJID=RDG6240022
- รพีพร ธงทอง. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่ของเด็กและเยาวชน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(1), 27-40. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RDIBRU/article/view/248831>

- รุจพสวัตต์ ครองภูมินทร์. (2563). ปริมาณพลสาธารณะกับการใช้ทวิตเตอร์เพื่อ
การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน ในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564.
วารสารจัดการวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 2(2), 71-82. [https://so03.tci-thaijo.
org/index.php/MSVAR/article/view/250635](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/MSVAR/article/view/250635)
- วุฒิพร ลิ้มวรภักย์ และ สุวิชา เป้าอารีย์. (2563). กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ผ่านสื่อออนไลน์: กรณีศึกษาโพสต์ทูเดย์และแนวหน้า. วารสารรังสิตบัณฑิต
ศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 6(2), 116-118.
- สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล. (2563). การเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคดิจิทัล. วารสารมหาจุฬ
นาครทรรศ, 7(10), 85-97. [https://so03.tci-thaijo.org/index.php/
JMND/article/view/247520](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/247520)
- Flanagan, C. (2008). Young people's civic engagement and political
development. In *Handbook of youth and young adulthood*.
Routledge. [https://www.researchgate.net/publication/
228381036_Young_people's_civic_engagement_and_political_
development](https://www.researchgate.net/publication/228381036_Young_people's_civic_engagement_and_political_development)